

MEDLEMSBLAD våren 2015.

Nya tag 2015

Efter en mörk, grå och blöt inledning på året blir dagarna nu längre och ljusare. Hembygdsföreningens verksamhet vaknar till liv både ute och inne. Varje arbetsgrupp planerar vårens och sommarens aktiviteter. De som ansvarar för programpunkterna gör de förberedelser som behövs, för att Ni medlemmar ska få intressanta möten i Albo. Sprid information om våra aktiviteter och ta gärna med er ”nya” medlemmar till besöken!

Detta medlemsblad innehåller en blandning av olika artiklar med anknytning till vår trakt. Vi inleder med en presentation av vår hedersmedlem Hans Krondahl, den förste textilprofessorn i Sverige. Hans verksamhet är både omfattande och betydelsefull inom det textila området. Sedan följer några artiklar som speglar händelser och verksamheter i skilda tidsepoker och orter. Vissa av berättelserna har varit publicerade på föreningens hemsida, www.alboharadshembygdsfor.se under ”Samtidsdokumentation”. Vi blir alltid glada för alla bidrag som kommer in med berättelser och minnen från Albo, som därigenom kan förmedlas vidare. Samtidigt arkiveras dessa för framtiden.

Hoppas att medlemsbladet och årets programutbud ska ge Er trevliga och intressanta upplevelser i Albo 2015.

Clas Johnsson, ordförande

Stadgeändring: Styrelsen föreslår årsmötet i april en ändring av stadgarna, som innebär att sockenombuden ska tas bort. Se sista sidan i detta medlemsblad för mer information.

HANS KRONDAHL.

Född i Bertilstorp, Brösarp 1929.

Följande är ett försök att skildra vår Hedersmedlem i föreningen Hans Krondahl. Det finns naturligtvis ingen möjlighet ge rättvisa till en person som betytt så mycket för "textilvärlden" och sin hembygd inklusive Albo Härads Hembygdsförening, som Hans Krondahl gjort och gör, men med hjälp av citat och personliga möten med Hans är det viktigt för oss och eftervärlden att göra ett försök. (Detta är en sammanställning av en del av Krondahls textil och konstnärsresa genom livet.)

Clas Johnsson ordf. Kenneth Olsson v.ordf.

Konstnärlig utbildning. (Hämtat ur Hans Krondahls textila utsmyckningar utgiven 1989).

1955-1957 Konstfackskolan. Textilavdelningen.

1957-1959 Konstfackskolan/Högre Konstindustriella skolan. Textilavdelningen. Modelinjen.

1959-1960 Högre Konstindustriella skolan. Textilkonst.

Stipendier.

1959 Kungafondstipendiet.

1961 Kungafondstipendiet.

1963 Stockholms Stads Konstnärsstipendium.

1964 Svenska Statens Konstnärsstipendium.

1965 Lunningpriset, The Lunning Prize, var en utmärkelse som tilldelades framstående unga skandinaviska formgivare och designers under perioden 1951 till 1970. Priset har fått sitt namn efter den danskfödde affärsmannen och ägaren till Georg Jensen Inc., New York, Frederik Lunning (1882-1952).

1973 Statens stora arbetsstipendium.

Konstnärlig verksamhet.

Från 1961 egen verkstad för textilkonst och textil design. Designsamarbete med industrier och företag bl.a:

1959-1975 NK-Inredning/NK Textilkammare, Stockholm.

1970-1975 Katja of Sweden/MMT, Malmö.

1974-1975 Argos Design Ltd., Oak Grove Village, Illinois, USA.

Pedagogisk verksamhet:

1961-1963 Handarbetets Vänner Vävskola, Stockholm.

1962-1964 Lennings Textilinstitut, Norrköping.

Leksands Yrkesskola, Leksand.

1975-1976 Textile Studios, INC, North Adams, Mass.USA.

1977-1978 Konstfackskolan, Stockholm.

1978-1979 Statens Håndverks og Kunstindustriskole, Oslo.

1979-1980 UNIDO, FN-organ för industriella utvecklingsprogram. Station: Bandung, Indonesien.

1981-1988 Konstindustriskolan, Göteborg.

1988-1995 Professor i textilkonst vid Högskolan för Design och Konsthantverk, Göteborgs Universitet. Tjänsten som professor innehade Hans Krondahl från 1988 till 1995 då han pensionerades.

Hans Krondahl tilldelades Prins Eugenmedaljen 2002.

Prins Eugen-medaljen instiftades av Konung Gustaf V i samband med Prins Eugens 80-årsdag år 1945.

Medaljen förlänas för framstående konstnärlig verksamhet.

Medaljför läningen sker på Eugendagen den 5 november.

Medaljutdelningen sker cirka en vecka efteråt.

Medaljen utdelas i guld av 8, storleken och bärs på bröstet i vitt-gult-vitt band med blå kantränder.

Bilder och information förmedlade av professor Hans Krondahl att arkiveras och bevaras till kommande generationer:

Hans Krondahls ateljé och bostad vid Alunbruket, Andrarum under åren 1966 - 1998. Sommar resp. vinterskrud.

"Mot september" Helbild.

Mot september är en bildvävnad tillverkad 1978. Storlek 200x457 cm. Vävnaden är fotograferad på en bro över Verkeån, vid Alunbruket, Andrarum. Vävnaden tillhör FOI i Linköping och är ett utsmyckningsuppdrag från Statens Konstråd/ 1978. Två fjärilar och en tistel, en sorgmantel, *Nymphalis antiopa*, och en stor fjäril kallad påfågelsöga, *Vanessa io*, fladdrar mot solvarm röd bakgrund och porlande vatten. Konstnär: Hans Krondahl. Del av texten hämtad från Krondahls bok: Hans Krondahl, textila verk skriven av Mailis Stensman och Tonie Lewenhaupt på Carlssons förlag.

Ridån "Aurora" för Röhsska Museets auditorium, 1987. Filmtryck på sammet, utförd av Erik Ljungbergs textiltryckeri Floda.

1

2

Bild nr. 1 är en ryamatta "Ljungeld" från året 1959, vävd hos Handarbetets vänner i Stockholm och såld till privat ägare. Bild2: "Granada", applikation med fritt broderi. 143x188 cm. Egen verkstad 1961. Konstnär Hans Krondahl.

Hans Krondahl vävande i sin ateljé. Året är 1988. På nästa bild ser vi en drömmande konstnär med blicken långt bortom bergen. Bilden är tagen vid Alunbruket, Andrarum 1966.

Röd mässhake (1962). Ylletyg med applikationsbroderi. Tillhör Handarbetets Vänner. Vit mässhake (1962). Siden med fritt broderi i natursilke. Mässhaken tillhör Kungliga Husgerådskammaren. Konstnär Hans Krondahl.

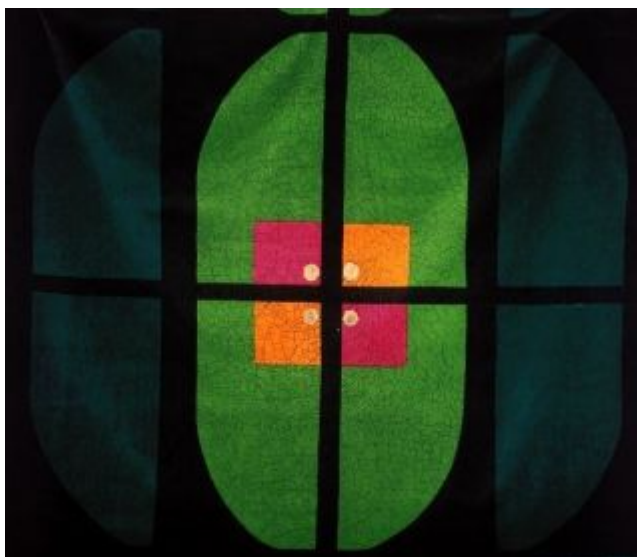
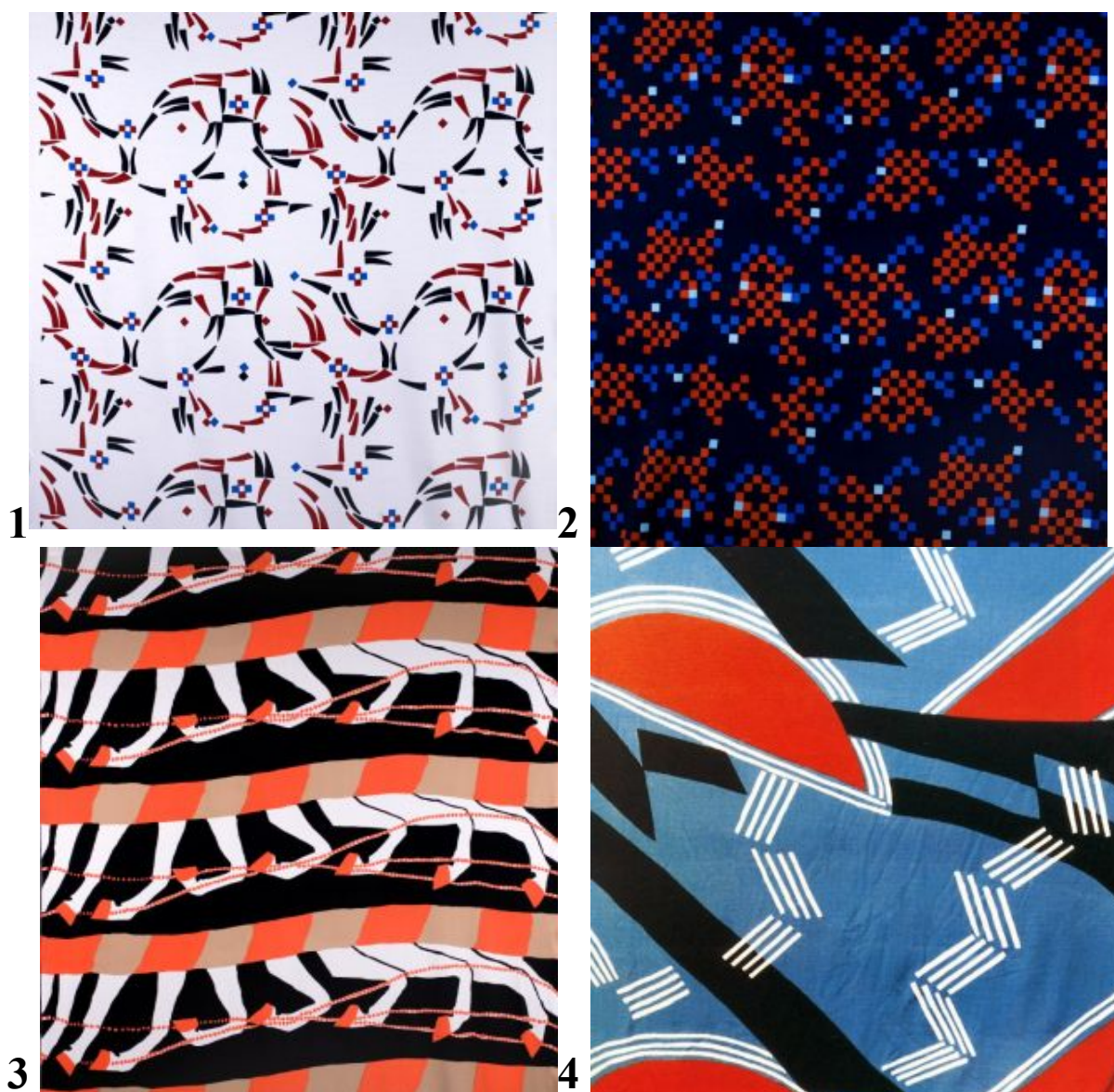

Bild 1 är ett Tygtryck "Enku". Filmtryck på bomullssammet, utfört 1966. Producerat av NK inredning/Nordiska Kompaniet. Design Hans Krondahl. Tryckt hos Ljungbergs Textiltryck, Floda. Bild 2 är ett Textiltryck "Kyoto". Filmtryck på bomullssammet, utfört 1966. Designer: Hans Krondahl. Producerat av NK Inredning/Nordiska Kompaniet. Utfört av Ljungbergs Textiltryck, Floda.

Ovanstående bilder är en del av ett omfattande samarbete mellan professor och konstnär Hans Krondahl och företaget "Katja of Sweden".

Mönstertitel på bild nr. 1 är "Lilla Taboo". Datering 1973. Tygbredd 150 cm. Filmtryck på bomullsjersey. Tyglängd finns deponerad hos Designarkivet i Nybro. Mönster för textiltryck på bild nr. 2. Verkets titel är "Lilla Bält". Datering 1973. Tygbredd 130 cm. Filmtryck Qiana - jersey. Provlängd finns i Designarkivet, Nybro. Bild nr. 3 har titeln "Gallop". Datering 1972. Tekniken är filmtryck på qiana - jersey. Tygbredd 135 cm. Materialprov finns i Designarkivet i Nybro. Bild nr. 4 visar ett mönster för firman "Katja of Sweden". Titeln på mönstret är "Magic Moon". Datering 1972. Bilden visar mönstret tryckt på bomullsjersey. Tygets bredd 125 cm.

Ytterligare bilder från samarbetet mellan Hans Krondahl och firman Katja of Sweden. **Bild 1:** "Magic Moon" textiltryck år 1972. Bomullsjersey. Tygbredd 130cm. Designer: Hans Krondahl. Filmtryck utfört av Alingsås Textiltryck. Föremålet tillhör Röhsska Museet i Göteborg. **Bild 2:** Mönstret har titeln "Rainbow". Årtal 1973. Designer: Hans Krondahl. Filmtryck på bomullsjersey, bredd 130 cm. Tryckt av Alingsås Textiltryck, Sölvesborg. Stora bilden är textiltryck "Taboo". Bomullsjersey, 130 cm bredd. Design Hans Krondahl 1973. Filmtryck utfört av Alingsås Textiltryck, Sölvesborg. Tillhör designarkivet, Nybro.

Porträttbilder av professorn och konstnären själv. Bild ovan vänster är en ung Hans Krondahl. Fotografen är den berömde Lars Hall. Bilden är tagen 1965 i Norra Björstorp. Bild ovan till höger är från sommaren 1975. Miljö: Alunbruket, Andrarum. Fotografen är Åke Hedström. Bild vänster nedan är katalogsporträttet för utställningen på Waldemarsudde 2008. Fotografen är Åke Hedström. Sista bilden är tagen av den amerikanske Andrew (Andy) Oates i Kew Gardens, London, maj 1997.

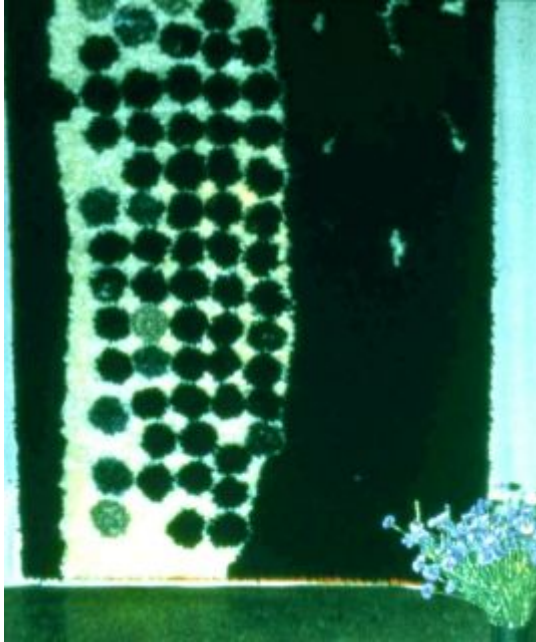

Vävnad utförd vid Kalmar läns hemslöjdsförening. Konstnär/formgivare: Hans Krondahl. "Flytande Blått". Årtal 1965. Bildvävnad 185 x 210 cm. Tillhör Kalmar Tingsrätt.

"Samarkans". Årtal 1965. Röllakansvävnad 145 x 275 cm. Tillhör Kalmar Tingsrätt.

Konstnär Hans Krondahl.

"Svallvåg". Årtal 1966. Ryamatta 150 x 230 cm. Privat ägo.

Ovanstående två bilder av textiltryck är ritade av Hans Krondahl för Nordiska Kompaniet (NK) i Stockholm. Den kända och skickliga chefen för NKs Textilkammare, Astrid Sampe engagerade Krondahl i ett projekt 1959 och samarbetet fortsatte under drygt ett decennium.

Bild nr. 1 visar ett inredningstyg. Titel: "Spofåglar". Design Hans Krondahl, 1959. Filmtryck på bomull. Tygbredd 130cm. Tryckt hos Ljungbergs Textiltryck, Floda. Bild 2 är ett filmtryck på glasfiberväv. "Cembalo". NK inredning/Nordiska kompaniet, 1966. Formgivare Hans Krondahl. Tryckningen utförd av Ljungbergs Textiltryck, Floda.

En svit på tre bilder ur ett och samma verk. Det är en bildvävnad från tidigt 1980- tal med två närbilder av detaljer. "Till Garbo". Bildväv. Blandade tekniker. 496 x 195 cm. Material: Lin, ullgarn, silke och japansk guldfolietråd. Utförd i egen ateljé (Andrarum) 1982 - 1983. Ett uppdrag från Statens Konstråd. Placering i Sverige huset, Stockholm. Nu överlämnad till textilsamlingen, Nationalmuseum i Stockholm. Fotografiet (bild 1) är taget 1983 i ruinlandskapet vid Alunbruket, Andrarum. Verket utfört av Hans Krondahl.

1

2

3

Bild 1 är en närbild av "Dramatisk Farkost", utförd 1962 av Ateljén Handarbetets Vänner / Stockholm. Konstnärligt ansvarig: Hans Krondahl. **Bild 23:** Ridå för Medborgarhuset i Solna. Titel: "Kring händelser i Solna Skog". Årtal: 1965. Storlek c:a 60 kvadratmeter. Filmtryck på bomullssammet, kompletterat med handmålade partier. Konstnär: Hans Krondahl. Utförd av Ljungbergs Textiltryck i Floda, Västergötland. Skissmaterial och provtryck finns i samlingarna hos Nationalmuseum. **Bild 3:** Detta är en detaljbild från "Kring Händelser i Solna skog" 1965. Skissmaterial finns hos Nationalmuseum. Titeln syftar på boken "Drottningens Juvelsmycke" av Carl Jonas Love Almquist och den märkliga gestalten Tintomara.

Berättelse om Ravlunda by av Hanna Gummesson:
(Förmedlad av Birgit Flink dotter till Hanna Gummesson 18/3 2011).

När jag någon gång åker genom Ravlunda by, gripes jag av en underlig stämning. Allt är så stilla där. Järnvägen nedlagd, bränneriet likaså. Hammarlagen från de två smedjorna har tystnat. I en av dem pågår ju ännu lite rörelse, trots att smeden redan är pensionerad. Bönderna, de som finns kvar, behöver ju hjälp med reparationer av sina maskiner.

Fordom fanns tre snickare i byn. Mitt i byn låg Perssons vagnmakeri, som det hette ursprungligen. Sedermera blev det ju mest möbler som tillverkades där. Persson skaffade rätt så mycket maskiner, och hade flera gesäller och lärpojkar, som bedrev möbeltillverkningen i ganska stor skala. Han hade förbindelse med en möbelaffär i Malmö och mycket möbler transporterades dit. Jag minns se´n min skoltid när pojkarna i snickeriet knogade och slet. De fick nämligen bära så mycket som möjligt upp till stationen och lasta i en järnvägsvagn för transport till Malmö. Nu är den lilla fabriken riven och ersatt av en rad pensionärslägenheter.

Så var det snickare Jönsson längst upp i byn. Han var en försynt och blygsam man. Egentligen en betydande konstnär. På äldre dagar ägnade han sig mycket åt snideri. Merendels med religiösa motiv. Hans ljusstakar i form av en ängel blev mycket berömda, man träffade på dem lite här och där i hemmen. De första han gjorde tog han endast 25 kronor för. Han höjde priset så småningom, men aldrig aldrig blev de betalda efter sitt fulla värde.

Så fanns, längst ner i byn, snickare Berggren. En man med mycket humor. Han tillverkade likkistor och även möbler. Som likkisttillverkare fick han en ny titel av fiskhandlare Spits. På en begravning kallade Spits honom "likfabrikör". Han talade mycket fort och hade till vana att hoppa över någon stavelse. Men Berggren protesterade mot titeln på det bestämdaste.

Två affärer fanns i byn. Främst Edlund som innehade den affär i byn som övertagits efter Sven Jonsson. Det var en gammal smålandsknalle som kommit vandrande till Skåne något av nödåren på artonhundratalet. Med lite krams i säcken gick han kring i gårdarna och prånglade bort det mot lite slantar. Som han var någon sorts rolighetsmakare blev han alltid väl mottagen. Mat och logi brukade han få gratis och hur det var så samlade han ihop så mycket kontanter så han till sist kunde starta en affär i

Ravlunda. Han blev mycket gammal och när han gick bort var det som en mycket förmögen man. Socknens rikaste, påstods det. Trots att både hans och hans efterträdares tid inte inköptes så mycket till hushållen. En bondmora med självaktning köpte t.ex aldrig bröd. Det bakades i den stora murade bakugnen som fanns i alla hus, t.o.m hos torparna. Ingen kunde klara sig utan. Affären uppe i byn var tämligen nyetablerad. Dit gick mest

ungdomar för att göra sina inköp. De gamla gubbarna var Edlund trogna. Lite respekt för henne fanns också, hon blev nämligen mycket förnärad om hon misstänkte någon av sina gamla kunder besökte konkurrenten.

Edlunds affär låg nära skolan. Om någon blev gottsugen på rasten och innehade en tvåöring fick man ju en strut karameller för den. Var kassan en femöring blev det en stor strut. Karamellerna måste ha varit billiga i inköp för handlaren, något skulle hon ju tjäna på affären också. Alla varor var ju billiga då. Ett kvarts kilo rostat kaffe kostade 40 öre. Men sockret kostade ungefär 70 öre kilot, så det fick man spara på. Det var den tid då daglönen för t.ex en potatisplockare var en krona om dagen. Så nog fick de hushålla väl om de skulle klara sig.

Men en gång om året slogs på stort, det var till julen. Då spände gubbarna hästen för vagnen och så for han med sin gumma för att julhandla. Då hade Edlund redan julskyltningen klar. Hon hade korsat två julgransflaggor i fönstret som vette mot gården. Det hängde visst en glittergirland där också. Bara åsynen av detta gav oss barn en ilning av glädje. Julen nalkades. Inte någon jul i någon som helst lyx, men vi var glada ändå. Inte blev det några julklappar och inte förekom några sydfruktar då. Äpplen hade ju de flesta själva och julnötter samlade man in på hösten. Kanske kunde det förekomma någon apelsin. Men jag var rätt så stor innan jag hade smakat någon sådan. Men det bakades vitt bröd i ugnen och även vetebröd så när

julafton kom fick vi ju smaka det. Med smör och nyråkad korv och en hel ost på bordet. Det var festligt värre. Till skillnad på vardagens salta sill och potatis och grova flottemadar. Mor skurade stuegolvet extra noga, rena trasmattor lades på och fönstren fick nytvättade gardiner. Så kom det vit duk på bordet och två tända ljus och så fick vi efter smörgåsen lutfisk. En härlighet som vi bara fick en gång om året. Se´n risgrynsgröt, men då var vi så mätta så den fick vi gömma det mesta av till dagen efter. Då åt vi den kall, med varm mjölk till.

Men det var ju julhandeln till Edlunds jag skulle skrivit om. Till julen var affären full av kunder, många kommo ganska långt ifrån. Alla skulle bjudas på kaffe. Handlaren hade alltid en extra piga till jul. Massor av

vetebröd och kakor gick ju åt och massor av disk blev det ju också. När så den ene efter den andre fått korgarna fulla vankades också julklapp. Mannarna fick en låda cigarrer och så blev det ju en fin väggalmanacka med handlarens namn i guldskrift. En påminnelse om var man skulle göra sina inköp.

Så var det skolan. Det var ju först tvåårig småskola med undervisning av lärarinna. Se´n blev det storskolan med fem klasser. Alla barn gick inte femte året. Var man född i början på året och man inte var alltför klar i sina kunskaper kunde man få sluta redan efter fyra år. Många föräldrar med stora barnkullar, som var så vanliga på den tiden, ansåg nog att det var skönt när barnen kunde börja försörja sig själva. Så kunde man ju bli konfirmerad vid fjorton års ålder. Se´n fick man börja vara piga eller dräng. Det var väl hårt i början men man vande sig.

När se´n man tjänat en hel del år, kanske sparat en slant på banken och man träffade en partner, så gällde det ju att skaffa något gemensamt. Således sätta bo. Möjligheterna var inte så många för medellösa ungdomar. Man hade att välja mellan att bli statare vid en gård eller torpare, antingen under herrgården Torup, eller hos någon bonde. Alla ställen i byn hade husmän, som det också kallades. Västerut från byn fanns ju ett område med mager och stenig jord. Där hade byns bönder var sitt skifte. Det användes mest till ungdjursbete, kallades därför "Kalvhagen". Så brukade bönderna upplåta en jordbit till någon arbetare, där han fick bygga ett hus. En jordbit att odla lite potatis och kanske lite råg till bröd fick han också överta. För detta fick han göra en massa dagsverken till bonden. 50 mandagsverken och 35 kvinno dito var ingen ovanlighet. Ett bekvämt sätt för bonden att skaffa sig billig arbetskraft. Jordlappen han arrenderat bort gjorde ju inte stort bortfall av hans inkomster.

Det var samma byggnadssätt på alla de gamla torpstugorna. Det var en rätt så lång länga, med boningshus i ena ändan och uthus i andra. Det fanns ju en stor skorsten och i samband med den bakugn och framför den en öppen härd. En merendels stenlagd förstuga man först kom in och rakt fram således detta. Till vänster var en dörr till stugan, den enda eldade lokal som fanns i detta hus. Detta kan man verkligen kalla ett allrum. Det inrymde både kök, sovrum, matrum och vardagsrum. Hur det blev plats på kvällen till alla bäddar kan man ju knappt förstå. Det brukade visserligen vara ett rum till bredvid, men det saknade ju eldstad och var obeboeligt under vintern. Till höger om förstugan var ett utrymme som tjänstgjorde som förvaringsrum, se´n var det inte mer.

Men huset fortsatte med en liten loge och utanför den fårakätte och hönshus och så till sist grisastian. Den spred ju inte någon vidare doft, därför blev den förlagd ytterst. En fördel var att man kunde gå inomhus när man skulle se till djuren.

Min farfar innehade ett sådant torp under nr.5 i Ravlunda. Han var snickare och träskomakare till yrket och så skötte han det lilla torpet där han själv byggt huset. När han se´n blev gammal och inte orkade mer, tog far mot det efter honom. Men som far var mycket intresserad av lantbruk försökte han på alla sätt att utöka arealen. Han arrenderade ett stycke jord till. Den var delvis mager och stenig, delvis vattensjuk. Men far röjde, plockade sten och täckdikade och hur det var så kunde han ha två kor och så lämna mjölk till Grevlunda mejeri. Efter några år köpte han all utmarken till nr.5 i Ravlunda. Blev beviljad egnahemslån och så byggde han uthus, både en liten stall och så en loglänga. Då köptes häst och ännu ett par kor till. Se´n var han småbrukare.

Efter några år dog ägaren till nr. 5. Då arrenderade far också själva huvudgården. Vi ungar var ju vuxna då och kunde arbeta hemma. Allt arbete var ju manuellt på den tiden, så det krävdes ju folk. Handmjölkning året om, men sommaren var ju en arbetsam tid. Först rotfruktsskötseln och sen klöverskörden som skulle bärgas. Se´n kom det drygaste av allt. Binda råg, det var ganska jobbigt, särskilt när det var högsommarvärme då. Det sista arbetet på hösten var potatisplocke efter årder. Man körde ju över potatisfälten en gång till, ifall någon potatis blivit kvar i jorden. Man fick vara rädd om allting. Numera hade det nog inte betalt sig att hålla någon dag för dag att gå och leta överblivna potatis. Tiderna förändras, fast våldsammare nu än i seklets början.

Jag ska tala lite om de gamla bönderna i Ravlunda by och "gårarna" kring. De flesta bönderna i byn från tiden jag gick i skolan, mellan år 1907-1914, var ju rätt så till åren komna. De voro alla välbärgade, hade ärvt sina gårdar från fäderna. Säkerligen skuldfria och med en bra slant på banken. Ställena var inte så stora, så hade man en duktig dräng och därtill piga, behövde ju inte bonden uträtta så mycket. Det gick bra ändå.

Den första gården från järnvägen räknat innehade Bengt Mårtensson. En liten fridsam man, vars största nöje var att få fatt i någon sällskapsbroder att dricka kaffegökar med. Hans loglänga låg utmed gatan. Där hade han en lucka på väggen. I den stod han mycket och spejade om någon lämplig person kom förbi. En gång när vi var på väg till skolan utkämpades en väldig brottning i porten, som också var vid gatan. Då skulle Jins Präst bjudas in och han låtsades i alla fall vara nödbedd.

Han var dubbelt så stor som Bengt, både till längd och bredd, men av någon anledning avgick Bengt med segern. Jins Präst hade haft Ravlunda Prästgård på arrende, därav namnet.

Närmsta gård var Jöns Gudmundssons. Han var äldste son till Gudmund Jönsson och således innehavaren till den gamla släktgården, där varannan ägare hette Jöns och så varannan Gudmund. Det brukades så i de gamla bondesläkterna, att den äldsta sonen fick farfaderns namn. Han, således Jöns Gudmundsson, var barn till Bengts hustru. Han hade tydligen funnit det bekvämt att fria i granngården. Båda familjerna fortblev barnlösa. Detta öde delade de med flera i sin by. Även patron Strömbäck på Strömshäll var barnlösa, fast de adopterade en flicka, ett så kallat "Stockholmsbarn", som jag tror att de flesta barnhemsbarn kallades förr.

Så lite längre ner i byn bodde en bror till Jöns, hade en egen gård och så arrenderade han Strömshäll till. Så han var ju storbonde. Han hade flera barn, hade också skaffat till hustru ett par mil från Ravlunda, så det kom nytt blod i släkten. Flera av de gamla paren var kusiner, man ville väl behålla förmögenheterna inom släkten. Nils Gudmundsson var en mycket arbetsam man ända in i ålders höst. Fordrade också mycket av sitt folk, hade ju också mycket att stå i med, när han skulle sköta två gårdar.

Ett stycke från byn låg "gårarna". Det var Per Olsson som var kommunalordförande och även auktionsföräntare och boutredningsman. Ja han hade mycket med sockenpolitiken att göra, således en mycket betrodd man.

På andra sidan av Tostarödsvägen, lite längre ner mot byn, bodde Ravlundas verkliga storman. Lanstingsman Anders Hansson. Säkerligen av naturen begåvad med ett ovanligt läshuvud. Så hade han i sin ungdom gått på Önnestads gamla, fina läroanstalt. Han måste haft en stor portion envishet för att kunna förmå sin gamle buttre fader att bekosta hans studier där. Det var ju långt före den tid när det blev kotym att lantbrukarsönerna skulle få mer utbildning än de hade fått i byskolan. För så många år sen lades ju mera vikt vid kristendomskunskap än läran om de praktiska ting. Även långt senare på min skoltid fick vi ju använda mycken tid att lära oss katekesen utantill. Så skulle vi ju kunna de gängse högtidspsalmerna också. Både de som sjöngs i kyrkan vid jul och påska. Vi skulle också kunna rabbla upp bibelns böcker i rätt följd. Men det var ju Anders Hansson vi skulle minnas. Han blev även riksdagsman, fast en kort tid. Vid krigsutbrottet 1939 blev det urtima riksdag och då valdes Anders Hansson in.

Kort därefter föll han ju för ålderdomsstrecket, men här i Skåne var han ju med i alla företag av värde. Slakteriet i Tomelilla t.ex. Där var han ordförande i många år. Ystad - Brösarps Järnväg, Ravlunda Bränneri, Hushållningssällskapet och många andra företag hade honom med i ledningen. Trots allt var han en mycket enkel och även mycket god

människa. Alltid hade han brått, särskilt när han skulle med tåget. Han hade för vana att hålla på med något som hörde lantbruket till ända tills signalen av första förmiddagståget hördes. Om han då skulle med det som kom en halvtimme senare, störtade han in, tvättade och rakade sig, och sedan ut och hoppa i kläderna. Knäppte knapparna gjorde han medan han halvsprang till stationen. Men som lokföraren kände väl till hans vanor, tittade han åt det håll Anders Hansson brukade komma ifrån. Stack han då fram och viftade med väskan, inväntade tåget honom. Hans fru sade en gång, att trots han hade så kort tid på sig att göra sig färdig, hade han aldrig en gång missat tåget.

Annars levde de gamla bönderna i Ravlunda ett ganska lugnt liv. Det var inte så stora omvälvningar i deras livsföring, som det är nu. Man körde sina hästar och redskapen var ju enkla. Jag har än i minne årder och harvor av trä och slagorna med vilken säden bankades ut från halmen. Föga anade väl de gamla odalmännen vilka vidunder som skulle larma fram över deras marker i form av potatisplockare och skördetröskor och jättestora traktorer.

Författare Hanna Gummesson (Återgivet av Kenneth Olsson)

GREVLUNDAGÅRDEN: Fick ett mail från Bertåke Holm född i Grevlunda med rötter från Grevlundagården, som jag vill återge här. Det hela började med en "spökhistoria":

Min mormor och mor är födda på Grevlundagården, och den var i slakten åren 1903-1967. Min mormor har berättat att ibland på vinternätterna kunde man höra att det var någon som gick uppe på tredje loftet. Det var

inga vanliga mänskliga steg, utan mer som en jätte som gick med tunga steg. Min mormors far Johan Olsson, sade att det var A.F. Montan som gick igen på gården. Ibland kunde man höra drängarna berätta att det var en dräng som blivit slagen till döds, och nu gick igen. Det var många olika förslag vad det var för ljud som hördes. Det hela uppdagades dock på 1970-talet, och det var jag och min sväger som gick en noggrann runda på Grevlundagården, och fann då på tredje loftet, en halv slipsten, bunden med ett rep, upp över en bjälke. Drog man i repet upp och ner, frambringade man ett ljud som påminde om tunga steg. Gåtan med spöket

var löst, men vilka som dragit i repet, den gåtan är inte löst. Det var kanske ändå ett spöke.

Bertåke Holm fortsätter med en del historik om Grevlundagården och då framförallt den västra längan. Historiken baseras på husförhören som återger vilka som var skrivna på gården.

(Berättelserna om Grevlundagården har kompletterats av Agneta Haak beträffande den östra längan. Agneta baserar sin historik på köpebrev och lagfarter, vilka visar ägarna till gården.)

År 1767 den 23/9, blev Grevlunda nr 15 skatteköpt. (Skatteköp är beteckning på det köp varigenom en enskild person, ofta tidigare arrendator eller brukare, förvärvade äganderätten till).

Rusthållare Jöns Olsson är ägare till Grevlunda 15, år 1767. Troligen är Jöns Olsson brukare till slutet av 1780-talet. Jöns Olsson gifter sig 1752 med Töre Lassesdotter. Kring 1806-1808 finns det Niels Jönsson, Anders Jönsson och Sven Jönsson som är ägare till Grevlunda 15. Dessa är troligen söner till ovan nämnda Jöns Olsson. Åke Jönsson står som ägare av Grevlunda 15, kring slutet av 1700-talet. Det nämns en Nils Trulsson också som brukare av Grevlunda 15, omkring 1808. Förmodligen är det i samband med ett arvsskifte efter Jöns Olsson, och denne Nils Trulsson är svärson till Jöns Olsson. Gården Grevlunda 15 låg troligen vid denna tiden nere i Grevlunda by. Grevlunda by enskiftades omkring år 1808 och framåt.

År 1818-1842 äger Jacob Solberg gården. Han och familjen flyttar till Grevlunda 15 år 1839, och bor där till 1842, då de flyttar till Kristianstad. År 1840-1848 nämns Grevlunda nr. 15, som Grevlundagården för första gången.

År 1842 kommer Captain Holger Rosencrantz till gården. Han brukar den till 1851-1852, då han flyttar till Ystad. År 1852 den 14 september kommer Axel F. Montan från Ravlunda till Grevlunda. Han gifter sig 1852 med Helena Jacobina Solberg. 2 söner föds på Grevlundagården, nämligen Axel J.K. Montan och Carl. F. G Montan. Familjen Montan bor på gården till 1864, då de flyttar till Södra Björstorp. Montan arrenderar ut gården under åren 1864-1872 till Möller och under åren 1873-1878 till Johan Axel Malmberg. År 1878 kom Axel J. Kristian Montan tillbaka till sin födelsegård, som han arrenderade fram till 1882, då han flyttar till Grevlunda 20, där han dog ogift 1885.

År 1882 delades troligen gården i två delar, till bröderna Bengt Persson och Per Persson som då köpte gården av Axel F. Montan. (Den västra längan återtar Axel F. Montan och säljer den 1903 till Johan Olsson). Johan Olsson äger gården 1903-1942, då hans son Olle Olsson övertar densamma. Olle Olsson innehar gården till 1967, då han säljer till Curt Bertmark. Curt Bertmark ägde gården fram till 1994 då Anita Edstrand innehade densamma.

Om den östra längan har vi fått kompletterande uppgifter från Agneta Haak. Agnetas farfar ägde den östra längan av gården under 10 års tid, vilket återkommer nedan. Agneta skriver följande: den 27 november 1887 övertog Bengt Persson och hans hustru Hanna Rosenberg den östra längan. Den 16 juni 1890 övertog Per Persson och hans hustru Hanna Persdotter gården. Hustrun avled 1898 och mannen 1903 och deras barn, Elna, Hanna och Maria blev sedan ägare. Bouppteckningar 4 januari 1899 och 28 december 1903. Köpebrev daterat den 5 mars 1905: Göran Andersson och hans hustru Hanna Andersson. Köpebrev daterat den 19 juli 1911: Nils Persson. Köpebrev daterat den 20 september 1912: Nils Andersson (Agnetas farfar). Köpebrev daterat 24 januari 1922: Gottfrid Olsson och hans hustru Ester Olsson, som brukade gården fram till 1927. Köpebrev daterat den 4 januari 1927: Emil Jeppsson och hans hustru Hulda Jeppsson, som brukade gården fram till 1958, då Curt Bertmark köpte denna delen och hade den fram till 1994, då gården helades igen. Från år 2001 äger Peder Fredricson och Lisen Bratt Fredricson Grevlundagården kända för sina framgångar inom hästsporten, vilket vi hoppas kunna återkomma till.

Agneta skriver också att hennes farfar Nils Andersson var född i Hörups församling, köpte Grevlundagården 1912. Han flyttade då dit och brukade gården tillsammans med sin bror Lars. I samband med farfars försäljning av gården, lät han stycka av 10 tunnland av den nordöstra delen av ägorerna och byggde en mindre gård där. Denna gård drev han sedan till 1946, då min far tog över och i sin tur drev fram till 1988, då gården såldes och lämnade släkten.

Tillägg nutid: Lisen Bratt Fredricson och Peder Fredricson har gjort sig kända bl.a för den upprustning som Grevlundagården fått och deras stora intresse och framgångar med hästar och då inte minst hästidrott. Lisen Bratt Fredricson har två SM guld som senior. Hon har vunnit den anrika Grand Prix i Rom år 2000 och red samma år OS i Sydney. Förutom internationella GP segrar och

placeringar genom åren har hon även vunnit Falsterbo derby. Lisen är initiativtagare och delägare i bolaget Swedish Select Horse Sales och grundare till Ryttargalan AB. 2010 blev Lisen utsedd till Athlete Role Model av Internationella Olympiska kommittén. Bilden till vänster är Lisen på hästen Casanova i Sydney - Olympics 2000. Peder Fredricson känd som den yngste svenska OS-ryttaren genom tiderna. Red som 20 åring OS i fälttävlan i Barcelona. Han sadlade sedan om och började med banhoppning och var 2004 med i silverlaget vid OS i Aten där han även placerade sig på en fjärdeplats individuellt. 2010 representerade Peder det svenska laget i VM i Kentucky. Peder är utbildad grafisk tecknare och skapar vid sidan av hästarna tavlor, logotyper och grafiska profiler. Bilden till höger är Peder vid Athens Olympics 2004. (Citat av Kenneth Olsson ur Grevlundagårdens egen hemsida den 9/12 2014).

Berättelse nertecknad av Tore Jönsson, väl värd att bevara från livet hos Anna Mårtensson, Agusastugan.

Ellen: Hon bjöd på kaffe. Både min far och mina bröder var inne här och drack då de jobba här. Hon hade även brännvin. Min far kunde berätta att hon kunde bjuda på "gök". Flaskan stod inne i ett skåp, här innanför dörren i kammaren. Där är ett hål i "bonnen" i skåpet. Det var två små "nymfer", snapsglas. Här närmast är en "bit" åkerlapp där jag har plockat potatis. De närmaste åkrarna var "uppkörda", odlade. Det var inga stora bitar.

Tore: Bjöds det på något annat, t.ex smörgås?

Ellen: Nä! Hon köpte där nere i affären. Jag kommer inte precis ihåg vad hon bjöd på förutom kaffe. Ja kaffet hällde hon så det rann över. det skulle vara "faddakaffe", kaffe på fat.

Kaffet var livselixiret och det som allt kretsade runt. Hon köpte kaffebönorna orostade nere i affären hos Bertlow, lade de orostade bönorna i en kafferost som var en plåtlåda med ett skaft. Denna lade hon på glöden i sättugnen. Vände och skakade på kafferosten tills bönorna fick lagom färg. Därefter maldes bönorna för hand i en kaffekvarn. det malda kaffet hälldes i kaffekitteln, "kaffekelen" och vatten hälldes på. Hon stod i skorstenen och eldade under "kelfoden", ett järnfundament på tre ben, där hon kunde elda med pinnar eller fint "spinkad", klyven ved. Vid nästa kaffekok behöll man den gamla kaffesumpen i kitteln möjligtvis endast bättrade på med litet nytt malet kaffe i

kitteln. En gång i veckan eller när det kom gäster, rengjordes kitteln och kaffe gjordes på nymalet kaffe. Detta kändes stort och extra välkommet.

Hanna Nilsson var ett kusinbarn till Anna Mårtensson. Hon berättar: Kafferosten var flitigt i elden. Jag rostade bönor åt Anna när hon var sjuk. För kaffe måste man ha, hur sjuk man än är.

Dricka på fat var extra njutbart. Kaffet var kokhett efter att ha stått och "hurrat" på glöden. Det skulle "drickas på bit". En bit socker som höggs av från en sockertopp och klipptes därefter med en sockertång i lagom stora bitar. Anna hade en finurlig sockerlåda som fortfarande står kvar i "spiskammaren", skafferiet. I denna låda fanns en lämplig bit socker som delades med en stationär kniv. Eftersom all sådan hantering ger ett visst spill så fanns en låda under där smulorna kunde samlas upp. Sockerbiten hölls kvar mellan läpparna medan man sög eller sörplade i sig kaffet. Äldre människor hade dåliga eller inga tänder och kunde dåligt tugga. I kaffet kunde man doppa skorpor, bröd och kakor tills de fick en mjuk konsistens. Sedan var det bara att pressa sönder bitarna mellan gommarna och skölja ner allsammans med de så åtråvärda dropparna. Förr såg kaffekopporna annorlunda ut och så även Annas. Speciellt faten till kaffekopporna. De är vida och djupa likt skålar just för att det skulle vara behändigt att dricka på fat med dem.

Kaffekitteln ställdes ovanpå sättugnen i en "kakelovnsböle", ett murat fack i vilket kaffekitteln kunde hållas "junkt", ljummet.

Inga Brunstorp: Jag blev bjuden på kaffe av Anna, dock var det väldigt omständigt. Det skulle vara fin duk och de fina kopporna från "skänken", skåpet skulle ställas fram. En gubbe från Ekedala sa en gång om hennes koppar: "Kopporna är både granna och vel hållna". Hon smakade och smakade på kaffet tills hon tyckte det var bjudbart. Dock fick jag ha kakor med mig för Annas kosthåll var mycket enkelt. Anna själv kokte potatis i murningen (öppna skorstenen) och stekte även fläsk. Vi var snälla i byn. Hade vi lagad mat så fick hon av detta.

Alla var måna om henne. Eva Thorell: Hade hon inte "bränne" ved på andra sidan vägen?

Ellen: Jo nere i diket. Det hade hon ju. Det skulle huggas då det skulle användas och det skulle inte vara något lager. Det blev en förändring dock till sist för hon kunde inte klara av det själv. Far han högg lite skog där uppe i "buket". Han körde sen hem det till henne. Återgivit av Kenneth Olsson 2014-09-21.

Postrånet i Eljaröds firre

Rån av värdetransporter är en vanlig företeelse i dag, men de förekom även i "den gamla goda tiden". I början av 1800-talet skedde ett postrån på vägen mellan Brösarp och Eljaröd, ett rån som man fortfarande talar om.

Före järnvägarnas och flygets tid befordrades posten med ryttare eller diligenser. En av post-rutterna var sträckan Kristianstad-Ystad. Natten mellan den 26 och 27 november 1817 överföll tre män från Onslunda den 15-årige kronoposttryttaren Nils Larsson från Eljaröd, som

två gånger i veckan transporterade posten från Maglehem till Eljaröd, där en annan ryttare tog vid. De tre hade lagt sig i bakhåll vid *Långe Jons le* i Eljaröds fure (*le* = ”grind”). De hade stängt *leet* för att tvinga ryttaren att stiga av. Bytet blev en ansenlig summa kontanter. Ur rättegångsprotokollen framgår det inte hur rövorna behandlade Nils, men enligt den muntliga traditionen ville anföraren (Mårten Bone) döda honom, vilket de andra två motsatte sig. Han lär emellertid ha blivit slagen till marken, där han blev liggande tills rövorna lämnat platsen. Sedan tog han sig hem till Eljaröd. Där kallade byahornet till samling och en skara gav sig i väg för att försöka gripa rövorna.. Nils själv lär ha begivit sig till Ravlunda för att underrätta kronolänsman Gabriel Strömbäck.

De tre rövorna var husmannen Mårten Svensson (58 år), vanligen kallad Mårten Bone, artilleristen Anders Blomberg (28 år) och Mårten Bones son, drängen Ola Mårtensson. Enligt rättegångsprotokollet var Mårten Bone en känd mästertjuv, som flera gånger blivit dömd för stöld. Även Blomberg hade blivit dömd för stöld och inbrott och dessutom rymt från regementet.

Enligt en uppgift var det spårnö vid tillfället, vilket kanske är en förklaring till att ett ”medborgargarde” redan på förmiddagen nästa dag dök upp hos Mårten Bone i Onslunda och bevakade huset tills länsmannen infann sig. Han grep Mårten Bone och Blomberg samt ytterligare ett par familjemedlemmar, dock inte sonen Ola, som hade lyckats ta sig därifrån.

Rättegångsförhandlingarna ägde rum i Brösarps tingshus den 12 och 13 december 1817. Mårten Bone och Anders Blomberg dömdes att mista högra handen samt halshuggas och steglas. (Stegling innebar att en avrättads kropp spikades upp på en påle, *stegel*, eller delades i fyra delar som lades på ett horisontellt hjul på pålen. Förfarandet avskaffades i Sverige 1841.) Dödsdomarna skulle fastställas av Göta hovrätt i Jönköping. Drängen Ola Mårtensson var inte närvarande vid rättegången men lär senare ha blivit dömd till livstids fängelse.

De båda dödsdömda gick till kungs med anhållan om strafflindring men utan resultat. När avrättningen skedde, har inte gått att fastställa. Det finns inga noteringar i kyrkböckerna om deras dödsdag. Enligt en muntlig tradition avrättades de 1820 på Brösarps galgbacke. Enligt traditionen låg eller hängde de avrättades kroppar kvar så länge att fåglar byggde bo i de tomma skeletten, som togs ned först efter kungligt ingripande. När Carl XIV Johan vid ett tillfälle kom resande förbi platsen, lär hästarna ha blivit skrämda av liken, och kungen lär då ha förbjudit seden att låta liken hänga kvar så länge innan de begravdes.

Sven Plavén, Brösarp

Fakta om Sankt Olofs mölla

Måns Andersson, vanligen nämnd Måns Maryd, byggde möllan.

Av stenfoten har förmodligen en del sten tagits ur ett närbeläget stenbrott.

Möllan är uppbyggd på stenfot i tre våningar med 2 par stenar med respektive 10 och 8 spann (1 spann=15cm), den minsta för malning till sikt. Häradshövdingen tillstyrkte rätten till malning den 4 augusti 1858.

Albert Andersson var den siste möllaren, vilken skänkte möllan till Hembygdsringen 1949. Möllan var då i ett bedrövligt skick.

Markplan: Ytterdiameter 12,5 meter. Trappa 9 steg

x 230 = 2070 mm.

Plan 2: Sikt för vetemjöl och rågsikt. Den får sin kraft uppifrån. I söder finns 2 fönster. I norr ett 2-luftsfönster. Dörr ut till segelbanan i öster och väster. Plan 3: Handkvarn. Här finns fyrkantiga fönster. Innerdiametern på karmen är 530x700 mm. Gamla breda golvbrädor, lagda i nord-sydlig riktning. Kvarnstenen, skräningsluda, decimalvåg. Trappa 10 steg x 230 mm = 2300 mm.

Plan 4: Här finns det stora kugghjulet. I söder finns luckorna för säckhissen. Åt öster finns ett kugghjul mitt för stolpen med en axel som går ner på våningen under. I öster finns ett järn-kugghjul som går ner i kvarnen på denna våningen. Skoen, spännaren. Här slår man i säden till kvarnen. I väster finns ett järnkugghjul, som driver en kvarn på denna våning. I norr vid trappan finns ett kugghjul av trä med järnringar med en axel som går ner i våningen under. Både till den östra och västra kvarnen finns bingar. I sydost finns en bing som leder säd ner till våningar under. 52 st. golvbrädor, 111 mm breda, lagda i nord-sydlig riktning. Trappa 11 steg x 230 mm = 2530 mm.

Plan 5: Krondrevet, säckhissen, bing till gröpkvarn + en annan bing. Bjälkar i huvudhöjd i nord - sydlig riktning. I dessa hänger bjälkar som hissaxeln är fäst vid. Det går ner ett rep, kätting och 2 rep. Säckhissen tangerar undersidan av krondrevet. Här finns 4 runda fönster. Innerdiametern på karmen är 650 mm. 44 st. golvbrädor, 111 mm breda, lagda i nord-sydlig riktning. Stege med 8 st. 300 mm höga steg leder upp till 6 våningen, hättan.

Plan 6: En stor bjälke går diametralt i nord-sydlig riktning när vingarna pekar mot väster. I öst-västlig riktning går en bjälke på vardera sidan av stora kugghjulet. I norrsidan ända ute vid kanten går en bjälke i nord-sydlig riktning. Likadant på västsidan, som bär upp lagret för vingarna.

Historik Albo folkdanslag:

I Kivik fanns i slutet av 1950-talet en eldsjäl, Maud Joneberg, som gärna ville få folkmusik och dansintresserade människor att komma tillsammans och dansa de gamla, traditionella danserna och kanske också skapa nya. Maud Joneberg startade Albo folkdanslag 1959.

1962, på Albo härads hembygdsförenings häradsdag, hade Albo folkdanslag sin första uppvisning. Den blev mycket uppskattad. Samma år medverkade Albo folkdanslag också vid Skånes hembygdsförbunds årsmöte och vid Albo härads hembygdsförenings årsmöte. 1963 var det dags för folkdanslaget att söka inträde i Svenska Ungdomsringen för bygdekultur, Skånedistriktet.

1966 hade verksamheten utvidgats. Nu bestod folkdanslaget av 20 vuxna medlemmar samt 25 barn och 15 ungdomar. Många av de barn som i starten var med i barnlaget, tillhörde senare lagets vuxendansare. Spelmännen Erik Olsson från Vitaby och Rudolf Hansson från Tomelilla var förstås viktiga medlemmar. Att få dansa till levande musik är ett privilegium.

Verksamheten lades ner under 1975 i brist på ledare. Först 1980 återupptogs verksamheten. Albo folkdanslag dansade nu åter på häradsdagen. Nu kompletterades dansen med slöjd och dräktsömnadskurs och sedan startade arbetet med att sy folkdräkter. Folkdanslagets damer var mycket flitiga, och de vackra häradsdräkterna växte fram. Dräktforskning pågick också under 1981 runtom på museer och nya mönster uppritades.

1983 gjorde Albo folkdanslag en resa till Paderborn i Västtyskland och deltog där i en folkdansfestival.

1984 kom det tyska vänlaget från Paderborn, "Der tanzender Kreiss" till Vitaby på återbesök.

1988 begärde föreningen utträde ur Svenska Ungdomsringen för bygdekultur och inträde i Riksföreningen för folkmusik och dans.

1989 kom det stora äventyret med besök i USA från den 5 juni till den 20 juni där laget hade uppvisningar i New York, Los Angeles och Seattle. En oförglömlig turné då laget bodde hemma hos familjerna och fick därmed ta del av deras kultur. 1990 kom vänfolkdanslaget från USA på besök och guidades runt på Österlen. De genomförde en dansuppvisning vid Kungagraven.

Danslaget genomförde en resa till Island under tiden 3 juli - 10 juli 1994.

På hösten 1995 var det åter problematiskt med ledare till barn och ungdomslaget, varför dessa verksamheter blev vilande.

I september 1996 kom det danska Prästödanslaget på återbesök. Albo folkdanslag hade dansuppvisningar i Brösarp och i Södra Mellby prästgård samt hade spelstuga i Alunbruket i juni. Under åren 1995 och 1997 deltog Albo folkdanslag i Riksmarschen för cancerfonden. Dansuppvisningar var det under 1997 vid Krubbemölla och Södra Mellby prästgård samt i Brösarp på midsommarafton och i S:t Olof på Svenska flaggans dag. Under sommaren 1998 hade laget dansuppvisningar i Brösarp, på Brinkehem, i Södra Mellby och Krubbemölla samt spel och dansstuga i Alunbruket i samarbete med hembygdsföreningen. I juni (21 - 28 juni) 1998 for danslaget till Irland. Där genomfördes fem dansuppvisningar. Under sommaren 1999 genomfördes dansuppvisningar i Brösarp, Södra Mellby och Krubbemölla samt dans och spelstuga i Alunbruket.

Från och med 2003 är Ingrid och Christer Olsson dansledare. De har gått på många polskekurser och andra kurser i bygdedans. Utbyte sker med två danska folkdanslag, Viksjö folkdanslag och Tomelilla folkdanslag. Lars-Erik Thorelli valdes till lagets ordförande. Under 2003 medverkade danslaget i folkmusikmässan: "Träd in i dansen", i södra Mellby kyrka, i S:t Olof och på Solgläntan.

Under 2004 dansade laget på Solgläntan, vid Lindgrens länga och på Bondrumsgården på Albo Härads Dag.

En resa till den internationella musikfestivalen Llangollen Wales genomfördes den 4 - 9 juli 2005. Albo folkdanslag kom på en hedrande fjärde plats.

Under juli månad 2006 dansade folkdanslaget på Glimmebodagården.

Sen gick färden till den Internationella folklorefestivalen i Prag den 24 - 27 augusti 2006.

Våren 2007 genomfördes en nybörjarkurs i bygde och polskedans samt gillesdans under ledning av Ingrid o Christer Olsson, vilken följdes upp under hösten med fortsättningskurs. Några år senare hölls ännu en nybörjarkurs i bygde och polskedans. (2009?)

År 2011 var folkdanslaget i Prästö för att ta del av danska folkdanser under ledning av lagets danska vänner Anne och Jörgen.

Dansledarna Ingrid och Christer Olsson har i år deltagit i en danshelg i Värmland där de fått ny kunskap om de gamla byggedanserna och polskorna i Värmland. En del av dessa danser kommer de att lära ut och dansa i Albo folkdanslag. 35 par från norra till södra Sverige deltog under helgen. Några exempel på de danser som Albo folkdanslag kommer att dansa under hösten 2014 och våren 2015. Engelska från Floda. Scottis från Röros. Polskor från Bingsjö. Polska från södra Dalarna. Polska från Skrea Nor. Hambo vals från Järvsö. Hambo med bakmes från Los. Gammelpolska från Föllinge. Åtabakspolska från Föllinge. Alvdalspols Norge. Hambo från Hagfors. Mazurka från Eda. Slängpolska från Svanskog. Wind med kadrilj. Åttatur på langs Danmark. Sol-polskan m. fl.

MUSIK: Vid folkdanslagets dansträningar är det levande musik av Yvonne Thorelli (dragspel) och Lars-Erik Thorelli (nyckelharpa).

KONTAKTER: Ordförande: Gulli Lövgren 0414-73204

Dansledare: Ingrid och Christer Olsson Tel: 0414-70833

Färgeriet i Skogsdala: Samtidsdokumentation av Annchristin Hurtig.

Fredagen den 4 oktober 2013 hade jag ett intressant samtal med Elsa

Mattsson (född 1931), som vid 22 års ålder kom till Färgeriet i Skogsdala. Där bodde Elsa under åren 1953-1962 tillsammans med Lennart, son i huset, som hon gifte sig med 1953. Bilden är tagen i nutid av undertecknad och huset heter nu Färgaregården.

Elsa berättade hur det var att bo och arbeta på Färgeriet, tillsammans med svärföräldrarna och bildandet av egen

familj.

Svärmodern Betty Persson dog 1962 och Elsa beslutade då att avveckla med utförsäljning, vilket innebar att affären stängdes 1963.

Vid bäcken fanns ett brygghus med 2 stora inmurade koge-grydor som från början användes till garnfärgning. I bäcken fanns en bassäng där garnet sköljdes. När Elsa kom dit 1953 färgades inte garn mer. Koge-grydorna användes istället till tvätt och därefter sköljdes tvätten i bassängen.

Elsas svärföräldrar Betty och Ture Persson flyttade in i Färgeriet 1919. Ture praktiserade i sin ungdom på Marieholms Yllefabrik och där arbetade Betty på kontoret. Tycke uppstod och båda flyttade till Skogsdala. Ture kunde färga garn och Betty skötte ekonomin. De fick två söner Tore och Lennart. Verksamheten var jättestor på 40- och 50-talen. Folk från

hela Österlen var kunder. Kunderna lämnade in stick-ylle (såsom gamla strumpor, halsdukar, ja allt i ull). Påsarna vägdes och man satte namn på påsarna. Sen skickades dessa en gång per månad till Tommarps Ullspinneri och man fick färdigt ”nytt” garn i retur.

Verksamheten utvecklades till den tidens varuhus. Där fanns garner till varp och inslag, både ull och lin. Stickegarner, tygmetervaror, lakansväv, täcke och kuddar, arbetskläder, underkläder, barnkläder samt sybehör. Affärens 2 stora fönster utåt vägen finns fortfarande kvar. Likaså är trappan uppför på gaveln. Väl uppe kom man in i första avdelningen. Till höger fanns täcke och kuddar. Rakt fram fanns en lång glasdisk med underkläder. Det fanns både dam och herr, men det var bara dam man skyltade med i disken. Där fanns också bijouterier som halsband, armband och ringar. Det fanns handskar och vantar, väskor osv och osv.

Elsa betonar ännu en gång att det var den tidens varuhus, där det mesta fanns. Till vänster i mitten fanns en toalett. Det var ovanligt och väldigt fint med toa inne och i Färgeriet fanns den tidigt. Bakom glasdisken fanns en gång, med hyllor och en disk med handdukar och dukar. Man rundade den disken och på fönsterväggen fanns hyllor med garn. Sen kom man in i 2:a avdelningen där ännu en disk stod med den fina kassaapparaten. Den var silverfärgad av märket National med spakar som fördes över siffror och en handvev i sidan och när man vevade åkte kassalådan ut.

Resten av huset var privat.

På den tiden kom resande till affären med prover för att sälja varor.

Grossisterna hade dessutom stora uppkningsdagar på Hotell Svea i på beställning för säsongerna framöver.

Elsa minns bland annat en kund som precis fått en baby och som stannade för att handla. De köpte allt som den nya babyn behövde. De kom direkt från Kristianstads KK och skulle hem till Rörum. En annan familj från Björstorp, som alltid handlat i affären, bjöd hem på middag, som uppskattning.

Posten fanns också en kort tid i Färgeriet. Posten kom i en låda från Kivik och delades ut på Färgeriet. Kamreren från Sparbanken i Vitaby,

Sture Persson kom en gång i månaden på särskild BANKDAG, så att alla i omgivningen kunde sköta sina bankaffärer i Färgeriet. Han satt i hörnet till vänster innanför dörren, så det blev lite avskilt. När affären stängdes kl 18.00, var det dags att städa. Varje kväll skulle golvet torkas. Hyllor och diskar dammtorkades när det behövdes.

En tid då allt var framför en säger Elsa, innan hon är på väg till den dagliga motionsrundan.

Bilden är förmedlad av Annchristin Hurtig och visar Elsa vid sitt hus på Kivik.

Kommentar av Kenneth Olsson, 2014-09-14.

När jag läser artikeln som Annchristin skrivit, baserat på samtalet med Elsa Mattsson blir mina minnen tydliga från den tiden. Mina föräldrar arrenderade en av livsmedelsbutikerna i Skogsdala 1958. Jag minns tydligt färgeriet och den speciella atmosfär som fanns i affären. Mängder av varor och en medvetenhet om var allt smått som stort fanns och en servicegrad med personlighet som oftast inte finns längre. I den lilla byn Skogsdala fanns blomsteraffär, bank, hårfrisörska, bageri och café, färgeriet, livsmedelsaffär med bensin, vår livsmedelsaffär med kött chark och mjölk, järnaffär, lokalföreningen med bensin och i bottenplanet fruktpackeri som drevs av Elsas make Lennart innan detta expanderade till större lokaler på Kivik. Istället kom då ett spettkaksbageri. Nu 2014 finns ingenting av detta kvar. En naturlig utveckling, men visst saknar vi den nära service och personlighet som fanns för att accepteras och överleva.

Vårens medlemsblad har som framgått ett blandat innehåll. Intresset för samtidsdokumentation är så stort att vi numera redovisar två sidor på vår hemsida och utger tills vidare medlemsblad vår och höst. Möjligen kommer medlemsbladen någon gång vara ett underlag för en bok i samtidsdokumentation. Vi har naturligtvis en hel del material i vårt arkiv för framtida intresse, som vi förhoppningsvis kan delge intresserade framöver i någon form.

Med vårliga hälsningar

Kenneth Olsson redaktör.

Stadgeändring: §4.

Styrelsen beslutade vid sitt senaste sammanträde att föreslå årsmötet en stadgeändring, som innebär att sockenombuden ska tas bort.

Sockenombudens roll var väldigt viktig då föreningen bildades. De skulle utgöra styrelsens förlängda arm och vara kontakten ut till befolkningen i byarna. De värvade medlemmar och tog in medlemsavgifter m.m. m.m.

På senare år har det lokala arbetet alltmer övertagits av de ringar och arbetsgrupper som aktivt jobbar vid föreningens olika objekt. Och i flera fall ingår sockenombud i detta arbete.

Styrelsen noterar med tacksamhet de värdefulla insatser som sockenombuden har utfört under årens lopp. I föreningens nuvarande organisation där ringar, arbetsgrupper och byalag utgör stommen, tillgodoses den lokala förankringen på ett bra sätt.

Årsmötet har att ta ställning till styrelsens förslag.

Naturligtvis är ni sockenombud med era kunskaper och erfarenheter alltid välkomna i föreningens arbete i fortsättningen också. Som vi har diskuterat vid ett antal tillfällen är det inte minst viktigt att vi tar tillvara och dokumenterar vår samtidshistoria. Det finns funderingar på att bilda ett utskott till styrelsen som just ska aktivera denna uppgift.

Citat ur brev som skickats till sockenombuden dec. 2014

Styrelsen för Albo Härads Hembygdsförening

